

In het kader van Erfgoeddag, dat dit jaar in het teken van 'Helden' staat, belicht de Historische Drukkerij een wel erg bijzondere held, namelijk Jan de Wasser. Hij is het schoolvoorbeeld van de pantoffelheld die de strijd om de broek verloor en al het huishoudelijke werk moest verrichten...

Een terugblik naar de negentiende eeuw...

Zondag 22 april, Erfgoeddag

Aanstaande zondag zet de Historische Drukkerij de deuren weer open voor de jaarlijkse Erfgoeddag. Van **10 tot 18 uur** kan u bij ons terecht voor een boeiende rondleiding doorheen de negentiende eeuwse drukkerij en de tentoonstelling rond het jaarthema 'Turnhoutse mannekenbladen'. Binnen het kader van Erfgoeddag, dat dit jaar in het teken van 'Helden' staat, geven we bijzondere aandacht aan Jan de Wasser, de pantoffelheld die vele generaties vermaakte via de mannekenbladen die gelezen werden door jong en oud.

Jan de Wasser, pantoffelheld

Machtstrijd binnen het huwelijk is van alle tijden. Lang voor het feminisme er een strijdpunt van maakte, eisten vrouwen gelijke rechten binnen het huwelijk en soms meer dan dat. Prenten laten zien dat het er in de strijd om de broek of de heerschappij in huis niet zachtzinnig aan toe ging. Een gelijkwaardig partnerschap was ook meestal niet het resultaat van die strijd. Had de vrouw eenmaal de broek veroverd, dan werd de man de pantoffelheld. Jan de Wasser is daarvan het schoolvoorbeeld.

Een populair onderwerp uit de letterkunde van de zeventiende eeuw was Jan de Wasser. Meer dan veertig prenten brachten het verhaal van de strijd om de broek tussen Jan en zijn Griet en was hiermee de meest geliefde prent in de Nederlanden gedurende meer dan drie eeuwen. Jan doet al de huishoudelijke taken en bakert zelfs het kind. Al de Belgische uitgevers hadden minstens één prent in hun fonds van deze Jan de Wasser. Enkele opmerkelijke verschijnselen doen zich hier voor. In het oorspronkelijke Nederlandse verhaal varen Jan en Griet naar Volewijk, een moerassig gebied bij Amsterdam waar misdadigers werden verhangen aan de galg. De overlevering zegt dat ouders hier 's nachts de baby's, die bij trossen aan de kinderboom hingen, gingen ophalen. Galgen en kinderboom zijn dan ook duidelijk te ontdekken op deze afbeelding. Omdat het verhaal van de kinderboom in België niet gekend was, werd het onderschrift bij de prent van Antoine van Genechten aangepast en neemt Griet Jan mee voor een boottochtje. Toch zien we op de afbeelding zelf nog het galgenveld en de kinderboom, de blokken die Van Genechten gebruikte waren immers afkomstig van Thompson, de

Herdruk van Jan de Wasser

Ook voor deze Erfgoeddag zorgen we weer voor iets bijzonders. De bezoekers van de Historische Drukkerij zullen allen een herdruk ontvangen van de Jan de Wasser-uitgave die Antoine van Genechten omstreeks 1860 uitbracht. De prent werd gedrukt op de persen van de Historische Drukkerij.

detail van de oorspronkelijke prent.

Rotterdamse prentdrukker. De Turnhoutse prentdrukkers die kopieën maakten van het verhaal pasten behalve de tekst ook de afbeelding aan en lieten de galgen en boom verdwijnen.

Nederlandse uitgave van Lutkie en Cranenburg

Uitgave van Antoine van Genechten

Het verhaal van Jan de Wasscher werd door al de Turnhoutse uitgevers eveneens in aapvorm uitgegeven. In de negentiende eeuw was het gebruikelijk om als satire de dieren de rol van mensen te laten vertolken. Opmerkelijk is hierbij dat Brepols in de versie met houtsneden de priester weergeeft als aap, maar deze in de latere lithografische versie een mensengelaat krijgt.

Uitgave van Brepols in houtsnede

Lithografische uitgave van Brepols

Van Genechten toont verder nog een gehurkt kind, en het onderschrift laat er geen twijfel over bestaan: 'Jan die zit hier op zyn hakken, en hy laet zyn kindje kakken'. In de versie van Beersmans (net als Brepols) mag de lezer zelf raden wat het kind doet. Brepols vervangt in zijn latere lithografische versie dan weer het kakkende kind door een afbeelding met een spelend kind.

Uitgave van Antoine van Genechten

Uitgave van Beersmans

ERFGOEDDAG

VLAANDEREN EN BRUSSEL

HELDEN
ZONDAG 22 APRIL 2012

www.erfgoeddag.be

Bezoek de tentoonstelling!

Openingsdagen 2012

april	8	22
mei	6	20
juni	3	17
juli	1	15 29
augustus	12	26
september	9	23
oktober	7	21
november	4	18
december	2	

Telkens open van 13 tot 17 uur.
Vrije toegang

Zondag 22 april
is de Historische Drukkerij open tussen 10 en 18 uur.
Steenweg op Mol 84,
2300 Turnhout

HISTORISCHE DRUKKERIJ TURNHOUT
Steenweg op Mol 84 – 2300 Turnhout
Telefoon: +32 (0) 14 42 00 34
e-mail: info@historischedrukkerij.be
www.historischedrukkerij.be